

*Преграј М. ЈАШОВИЋ**

Академија васпитачко-медицинских струковних студија

Васпитачки одсек у Алексинцу

КОСОВСКА ТЕМАТИКА У ПОЕЗИЈИ СРПСКИХ МОДЕРНИСТА

Апстракт: У раду отварамо питање интерпретације косовске тематике у поезији српских модерниста Алексе Шантића, Јована Дучића, Милана Ракића, Владислава Петковића Диса и Симе Пандуровића, као и њихових сапутника попут Велимира Рајића, Мирка Королије и Милутина Бојића. Циљ рада је да покаже у којој мери је косовска тематика развијена у свим сегментима косовских мотива који чине херојску косовску миту. Херојска косовска мита је била тематски национално слободарско обележје. У уметничкој поезији косовска тематика ће растом надилазити стилске правце и епохе и трајаће вековима творећи један нови, уметнички косовски еп.

Кључне речи: косовска тематика, поезија српских модерниста, Алекса Шантић, Јован Дучић, Милан Ракић, Владислав Петковић Дис.

Косово је било као инспирација и тематика мотивима које обухвата и крајем XIX и почетком XX века основна поетска тема и извор патриотског осећања и тежње ка ослобођењу свих српских крајева. Почетком XX века то се посебно осећало код српских модерниста (А. Шантић, Ј. Дучић, М. Ракић, С. Пандуровић и В. П. Дис) првих модерних песника, правих превратника у погледу заснивања модерног стиха, дискурсу и односу према реалности (Палавестра 1986: 204–205; Петковић 2002: 13–50; Петковић 2007: 11–19; Делић 2008: 23–36). Зато што су се модернисти ослањали на слободарску поетску тематику „националног романтизма минулог столећа” (Палавестра 1986: 28), Палавестра Косово није уврстио у „нове песничке теме” (Палавестра 1986: 205–206), јер је она, као темељ и извориште поетског испољавања слободарских тежњи и „непристајања на пораз” (Јефимијевић Михајловић 2020: 29) наслеђена из минулих епоха романтизма и реализма.

За разлику од свих других српских модерниста, косовска тематика је непосредно егзистенцијално везана за биографију Милана Ракића. Он једино има циклус песама „На Косову” које су непосредно везане за поднебље на којем су настале. То су: „Божур”, „Симонида”, „Јефимија”, „Напуштена црква”, „Минаре”, „На Газиместану”. Овом циклусу песама прикључујемо и песму „Кондир”, јер је подтекстом везана за лик Косовке девојке, која представља један од централних мотива

* ORCID 0000-0001-6001-6416, pjasovic@gmail.com

косовске тематике. Ракић тако у уметничком певању представља „почетак” (Петровић 2007: 186) уметничког обликовања косовског епа.

Алекса Шантић није имао посебно одређен циклус са косовском тематиком, али је зато имао највећи број песама које су на различите начине садржински везане за Косово. Најпознатије су: „Празник”, „Ловћене”, „Призрене стари” и „Јутро на Косову”. Дучић, Пандуровић и Дис певали су далеко мање песама које се поетски садржином ослањају на тематику Косова. Код такозваних „сапутника” српских модерниста песме са овом тематиком пронашли смо код Велимира Рајића, Милутина Бојића и Мирка Королије.

Има доста песама код којих садржином, строфом или стихом можемо успоставити аналогију и асоцијацију са косовском тематиком и мотивима. У тим песмама је дошло до поетичког обликовања појма Косова у симбол и метафору. Преко целокупног косовског наслеђа, као колективно прихваћеног, у поезији српских модерниста Косово и косовска тематика имају вредност парадигме којом се представља слободарско опстајање српског народа кроз векове.

Алекса Шантић, као најплоднији песник у српској модерни, пре свега остаје упамћен као песник родољубивих узлета и меланхоличних осећања. Ову дихотомијску карактеристику, као његово поетичко обележје, експлицирао је још Скерлић (1953: 178). Војислав Ђурић, као и Јован Скерлић, утврђује да су *родољубље* и *сећа* два основна осећања која тематски одређују Шантићево песништво (Ђурић 1971: 7).

Косово и Видовдан „Шантић је доживљавао као велику српску” (Јашовић 2010: 54) трагедију. Зато је Видовдан „гужан” (Шантић 2008: 47) и „црн” (Шантић 2008: 71). Гусле су слободарски инструмент који ће памћењем косовске трагедије и слављењем „Милошевог соја” (Шантић 2008: 40), чувањем сећања на Лазара и Марка (Шантић 2008: 236) омогућити будућим поколењима да се спере „Вукова љага” (Шантић 2008: 372).

Поред песама: „Призрене стари”, „Призренска ноћ”, „Јутро на Косову”, „Ловћену”, „Празник”, које су непосредно инспирисане Косовом, пронашли смо двадесет и једну песму, где је заступљена косовска тематика и где доминирају косовски мотиви (Јашовић 2010: 54). Није мали број песама у којима Косово као појам има само вредност симбола који упућује на ослобођење („Једна ноћ деспота Ђурђа Бранковића”, „Ловћену” и „Свијетли дан”).

Шантић је узимао косовску тематику за средиште своје родољубиве поезије највише у време балканских ратова. Поред тога што је у овим песмама осетан раскид са романтичарском поезијом, осећа се штимунг новог надолazeћег правца модерне.

Поред устаљених мотива који су везани за косовску тематику, код песника српске модерне срећемо и један нови мотив. То је мотив *найушиеној храма*. Напазимо га код Милана Ракића и Мирка Королије у различитим семантичким модификацијама (симбола и метафоре) има га и код других модерниста. Шантић га је опевао у мисаоној лирској структури „Порушени храм”.

Ова песма сложене структуре од једанаест строфа спевана је у симетричним јамбским дванаестерцима. Песма је структурирана смештањем лирског субјекта у средиште простора у коме се смењивањем положаја видног поља у односу *горе-доле*

успоставља динамика кретања и подиже и спушта тензиичност осећања у односу на објекат порушеног храма (Јашовић 2010: 55–56). Порушени храм не представља само порушени верски објекат, већ је и симбол „Србинове слоге” (Шантић 2008: 142). У тој потреби за слогом садржана је идеја песме.

У песми „Косовско цвијеће” проналазимо упрошћене мотиве Лазара – свете жртве за српство и веру и Вука – симбола издајства. Лирски субјект љуби цвеће и ако му „сузу креће” и ступа у дијалог са цвећем – Косовом. Кад сазна да је Косово још увек поробљено, лирски субјект постаје свестан страшне истине „Ох, још туђин тамо влада” (Шантић 2008: 145), коју изриче као потврду патриотског разочарења.

У песми „Србин живи” наилазимо, супротно модернистичким тенденцијама, на један животворни полет и радости, јер упркос петовековном ропству, захваљујући сјајној историји „Србин живи – своје тражи” (Шантић 2008: 301). Али, коначно ослобођење биће остварено „кад Србин слоге жаром/ Причести се једног дана” (Шантић 2008: 301). И овде песник инсистира на слози као услову који води ка ослобођењу.

Песма „На Косову” почива на јунаштву косовских јунака кнеза Лазара, Југовића и Марка Краљевића. Испевана у скоро наизменичном смењивању четвараца и осмераца и завршним ускликом „ура”, као завршетку обеју строфа, представља својеврсни бојни поклич ратника који крећу у битку сигурни у извесност победе. У битку не крећу са било којег простора нити се барјак као полазна тачка на јуриш побија било где. Сада се не иде у бој на Косово, већ се са Косова креће у битку за коначно ослобођење целокупног српског народа. Сама битка није само физички сукоб две непријатељске војске. То је битка која сад за Косово представља Васкрс и Цвети.

На твој Васкрс, твоје Цвети
 Ко богови знамо мрети:
 Пред барјаком
 Хорде наше
 Силан Марко Шарца јаше!
 Ура!

(Шантић 2008: 533)

Код Шантића су косовски поетски мотиви „добили симболички значај у борби за очување српског народа” (Шљивић 2021: 338), што ће се развијати до данас. Косово је било велико губилиште, али и симбол слободе, бедем одбране и место где ће Срби препознати слогу као једини начин опстанка и победе.

Зоран Гавриловић је истицао Ракића као првог српског песника „који је знао да успостави дистанцу и нађе меру и према на дотадашњој естрадности поезије” (Гавриловић 1958: 73). Сматра да је Ракић „по својим основним расположењима битно другачији, битно свој и оригиналан и то је његова највећа вредност” (1958: 76). Ракић је први узео стару косовску тематику за песнички циклус и у новој модерној српској поезији њоме утемељио свој превратнички стих и своје поетичке и стваралачке начоре.

Снага Ракићеве родољубиве песме са косовском тематиком садржана у модерном осећању родољубља, које је саопштено на крајње једноставан и одмерен начин који је у потпуности саобразан модерним захтевима епохе и актуелним захтевима тренутка у којима је овај циклус настајао (Јашовић 2009: 59).

Његовим циклусом „На Косову” немогуће је прехвалити његову песму, јер она није само у једном нова (што би већ било доста), већ је у свим сегментима другачија од свега што се до тад певало. „Са које год стране да му прилазимо, он се издваја и узвисује” (Јовановић 2007: 169).

Ракићева програмска песма „На Газиместану” има двоструки значај – поетичко-програмски, јер утемељује једну нову генерацију песника и патриотско-морални, јер тој генерацији одређује место у актуелности и одређује природу њеног родољубља у односу на прошла времена. Ова песма настала на Косову 1907. године представља настављено сећање на Косовски бој, али у једном новом песничком дискурсу, где је у последњој строфи избегнута патетичност заклињања, али је задржана свечаност заклетве и дигнитет онога који се заклиње, како у своје име, тако и у име своје генерације:

И данас кад дође до последњег боја,
Неозарен старог ореола сјајем,
Ја ћу дати живот, отаџбино моја,
Знајући шта дајем и зашто га дајем!

(Ракић 1995: 85)

Овако структурирана „заклетва” непосредно кореспондира са заклетвом Милоша Обилића, коју је дао у једном понесеном, егзалтираном осећању и дубоком разочарењу, јер је испољена сумња у његову лојалност. Лирски субјект, као и Милош Обилић, даје заклетву јер је сигуран у своју решеност да брани своју част и отаџбину.

Сагледавано са аспекта књижевне традиције и интертекстуалности у односу на поетски преврат/новитете, можемо рећи да је својим циклусом, макар инспиративно, деловао на циклус „Косово поље” Васка Попе и касније Милосава Тешића. Тако би у књижевној традицији српске књижевности Ракић својим циклусом представљао својеврсни структурални беочуг између усмене поезије и поезије романтичара са поезијом песника који ће доћи деценијама после Ракића и сваки од њих ће направити оригиналну, нову, превратничку поезију са косовском тематиком.

Углавном се дуго у науци о књижевности држало да су *љубав* и *природа* два основна тематска круга у Дучићевој поезији (Гавриловић 1958: 54). Овај тематски круг Јован Делић је преобликовао и доста тога додао. Пронашао је шест тема (смрт, Бога, жену, отаџбину, природу и поезију – Делић 2008: 89) које су биле Дучићева поетска преокупација.

Док код Дучића имамо песме које непосредно говоре о богу и љубави, дотле косовску тематику препознајемо посредно из песама које су родољубиво интониране. У песми „Вечној Србији” успостављање аналогије са косовском тематиком омогућавају „косовски витези”:

Косовски витези при пут су знали
 За војску убица што ће да их сретe
 За гнусно јунаштво оних што су клали
 У постељи старца, у колевци дете.

(Дучић 2008: 323)

Код косовских витезова за њихову афирмацију у песми није од пресудног значаја јунаштво. Оно се код витезова, нарочито код косовских, подразумева. Овде је од значаја *знање* косовских витезова које се манифестује кроз памћење. Њихово знање, спознаја о „гнусном јунаштву” (Дучић 2008: 323) непријатеља који су клали „у постељи старца у колевци дете” (Дучић 2008: 323) пренело се као тешко искуство српског народа из четрнаестог на двадесети век, када се злоčinaчко „гнусно јунаштво” над српским народом поновило.

У песми „Југославија Април 1941” Косово је симбол који се остварује кроз дозивање лирског субјекта – „Косовски хероји, шта мислите за нас” (Дучић 2008: 325). Он их дозива како би му разрешили дилему. Њему је неопходна помоћ да разуме пропаст српске војске коју описује оксимороном „за бродолом беше довољна бара” (Дучић 2008: 325), што, опет, више доказује лакоћу пропадања српског народа но што одговара на питање зашто је пропао. Оставши без „Милоша и честитог цара” (Дучић 2008: 325) славних Немањића без бунара који су „редом затровани” (Дучић 2008: 325), лирски субјект је у средишту поновљеног страдања у окупацији, остао без одговора.

Пошто није могао да рационализује пропадање српске војске априла 1941. године, лирски субјект пораз представља као казну божју за грехе које је његов народ учинио према Богу, јер су интригу заменили идејом, лаж су назвали идеалом, борили се без искренности, рушили законе да спасу слободу, продали су „мошти светих краља и крв Мученика” (Дучић 2008: 325). Зато је морало доћи до пропадања као својеврсног искушења.

Другачији од осталих, „Дис има посебно место у еволуцији српског стиха и поезије” (Петковић 2002: 9), он „постаје претеча наше савремене поезије” (Гавриловић 1958: 141). Зато се не ретко Дис узима као „пјесник промјене” (Делић 2008: 275). Подједнако је утицао на читалачку и критичку рецeпцију. Првој је мењао хоризонт очекивања, а другој је мењао вредносни приступ. Занимљиво је да и поред тога што има доста радова о Дисовој поезији, истакнутих научних студија, запажамо две чињенице: прво – има врло мало радова о Дисовој родољубивој поезији и, друго – у већини радова и студија нема ни помена његове збирке „Ми чекамо цара”. У студији Милана Ранковића *Особености Дисове поезије* (1976) Ранковић нигде не наводи да је Дис писао родољубиву поезију, као да је овом делу Дисовог лирског стваралаштва одрицао естетску вредност. Што се тиче библиографије радова о Дисовој поезији од 1092 јединице¹ само се три рада односе за његову родољубиву поезију (види: Петковић 2003: 176–231), али се ни у једној не помиње косовска тематика или мотиви везани за ову тематику.

1 Ми знамо за још стотинак које нису наведене у библиографији радова о Дису у *Сабраним делима* из 2003. године.

Дис се непосредно дотиче мотива Косова у песми „Споменик”. Песма је спевана по ослобођењу Косова 1912. године. Отуда се у лирском субјекту јавља „Нека чудна радост и ново буђење” (Дис 2003: 110). Слобода је дошла у „наглом хуку” (Дис 2003: 110). Због брзине, али и тежине страдања долазак слободе лирском субјекту чини неверицу:

И кад гледам воде, вароши и села,
Земљу што изниче из крви синова,
Чини ми се да људска то нису дела,
Већ споменик давни минулих цинова.

(Дис 2003: 110)

Лирски субјект не зна да ли је све то доживео, или је то тек искуство из прочитаних књига. Несигуран, како у сопствену снагу, тако и у људску снагу, он не верује да је извојевана слобода дело људске упорности:

И још се чини да ми душа сања,
Да споменик живи, има живот дуги,
Да данас силази у нова предања,
Да спрема нараштај за споменик други.

(Дис 2003: 110)

Слободу изједначава са монументалношћу споменика који ће трајати, али ће бити слободарска инспирација будућим генерацијама: „данас силази у нова предања / Да спрема нараштај за споменик други” (Дис 2003: 110). Са једне стране ова песма је надахнута полетом ослобођења Косова после тешког ропства од пет векова, а са друге, она је визионарска, јер је то надахнуће и ошијеност слободе тек припрема за њену борбу у будућности и опстајање Срба у диктираној слободи кроз читав двадесети век до данас.

Код Симе Пандуровића налазимо неколико песама („Војнички растанак”, „Цвеће овог пролећа” и „Стари ратници”) у којима се преко симбола успостављања аналогија са косовском тематиком. У песми „Војнички растанак” то би били стихови:

Водиће нас сенка великог Цара,
Полумесећ док се не сруши у крви.

(Пандуровић 1970: 132)

„Велики Цар” неодољиво асоцира на кнеза Лазара,² који је својом жртвом за хришћанство, српство и православље заслужио царство небеско. Непоколебљивост његове жртве у борби против отоманског ропства на Косову је представљена полумесећом као јасним симболом ислама. Решеност да се полумесећ „сруши у крви”

2 Врло лако овај симбол може да се односи и на цара Душана.

(Пандуровић 1970: 132), још једном, у двадесетом веку, у време балканских ратова, он у својој песми потврђује одјеке косовске тематике и мотив косовског боја.

У песми „Цвеће овог пролећа” тек топоними река Ибра, Лаба и Ситнице асоцирају на Косово и мотив Косовског боја и у песми представљају својеврсни одјек косовске тематике која је преко књижевне традиције, усменог предања и историје дошла до Пандуровића.

Истоветно је и са песмом „Стари ратници”, коју можемо везати за косовску тематику само утолико уколико стари ратници асоцијативно упућују на косовске витезове јер су њихови „коњи добри, а опрема сјајна” (Pandurović 1918: 112), њихове „душе беху оклопи што блеште” (1918: 112). Сви други стихови могу да се односе на српске јунаке кроз историју на које генерација Симе Пандуровића нимало не личи.

Ово је једна од ретких песама где Пандуровић превазилази мотив смрти и песимизам, који су толико карактеристични за његову поетику. То постиже тако што упоређује однос старих ратника према животу у односу на његову генерацију:

Они су волели живот узбуђења,
И умирали, волећи га страсно;
Нас ни очајање не диже нит' мења:
Ми ћутимо делом, а рошћемо гласно.

(Pandurović 1918: 113)

Овим стиховима је Пандуровић показао да је пронашао начин да епоха изађе „из моралног и духовног ћорсокака” (Палавестра 1986: 301). Оптимистички однос и страст према животу песник проналази код старих ратника који су, имајући за шта да умиру, имали и за шта страшно да живе. У средишту њихове жеље за животом била жеља за слободом. Код Пандуровићеве генерације, очајање је прерасло у потпуну апатију која је узроковала егзистенцијални песимизам, који је постао њихова сврха живота. Зато његову генерацију „ни очајање не диже нит' мења” (Pandurović 1918: 113).

Понесен коначним ослобођењем Косова и Метохије и Велимир Рајић је спевао стихове инспирисане ослобођењем где доминирају имена Милоша и Марка (Рајић 1935: 105) као симбола непоколебљивости и ратничке решености да се боре до краја.

У песми, „Радујте се мученици” у погрому, који су на Косову доживели српски витезови и народ, песник проналази нуклеус у коме је садржан отпор и из кога ће се кренути у ослобођење и освету „крвавог Видовдана” (Рајић 1935: 106) и зато занесен победом романтичарски кличе:

Радујте се, мученици!
Поглед' о је Бог на вас:
Дошли су вам осветници,
Челик-срца оклопници;
Радујте се, ево нас!

(Рајић 1935: 106)

Песме са косовском тематиком проналазимо и код Милутина Бојића, то су: „Молитва”, „Понос”, „Земља олује” и „Сејачи”. У песми „Земља олује” песник прави својеврсну песничку ретроспективу о бурној историји од Дачана преко Римљана и хорди Татара до витезова „са византијских вода” (Бојић 1978: 128), који су крварили „ова поља стара” (Бојић 1978: 128). Ова поља песник не истиче као своју домовину, већ их обележава као место где је „питом народ” (Бојић 1978: 128) некад „пао на њих” (Бојић 1978: 128). Тај *пад*, ни налик Дисовом паду, означава *колеktivни пад* у смислу пропадања. То је пад „питомог народа” (Бојић 1978: 128) на „ова поља” (Бојић 1978: 128). Ту где је пао, народ је „збратимио орлове и челик” (Бојић 1978: 128), борећи се да не овлада „мржња Већих против Мањих”, императивно, кроз катарзично опстајање тај народ је „сировом душом постао велик” (Бојић 1978: 128).

Земља олује није наклоњена народу који опстаје на њеним просторима. Олтари у овој земљи не миришу миомирисом вазнесења, већ миришу „заразно” (Бојић 1978: 128). На питање лирског субјекта: „Јеси ли сита крви што спасава?” (Бојић 1978: 128), које је изазвано оштрим револтом и немирењем са смрћу, надвремена, земља безосећајно ћути док „ветар кости развејава” (Бојић 1978: 128). У земљи олује нема дијалога између земље и лирског субјекта. Они као да су у једној врсти неизречене заваде, јер земља радије остаје негостољубива земља олује, но поробљена.

Песме „Сејачи” и „Хероји” спеване су у ишчекивању знака да се крене у пресудан бој до коначног ослобођења. Упркос томе што је васељена у песми „Сејачи”, постала њива часних ратника, лирски субјект се уздигнуте главе, са дозом револта, обраћа Богу:

Господе, казне зар не беше доста?
 Време је жетви, дан косидбе стиже
 Време је да плоча с гробова се диже.
 (Бојић 1978: 198)

Лирски субјект се нада библијском успостављању јединства између живих и мртвих. То је једино јединство које је могло довести до коначног ослобођења. Као што постоји воља живих, постоји и воља „хероја мртвих” (Бојић 1978: 196) да поврате старе венце славе:

Без речи држе они мукло веће,
 Нечујна молба кроз поноћ проструји
 И, докле љубе крваво распеће,
 Кроз њину душу клик прошлости бруји.
 И чују се фанфаре и трубе
 И виде своје победничке венце
 И земљу мачем избраздану љубе
 И жуде нових победа првенце.
 (Бојић 1978: 196)

Очекивани тренутак свејединства биће успостављен тек васкрсењем кнеза Лазара, које представља метафоричан наставак косовског завета. Јеванђељским оглашавањем гласоноше: „Господару, Лазар васкрсава: / Лазар бије звекиром на врата!” (Бојић 1978: 216), поново се отварају путеви косовског опредељења којима је српски народ једном већ кренуо. Овог пута косовско опредељење није само пут одбране већ је пут слободе и освете.

Мирко Королија је један од ретких песника од крајишких Срба који је стекао и сачувао глас угледног песника. Објавио је неколико песничких збирки *Песме* 1914, а касније 1930. и 1933. године. Целокушно песништво поетички структурирано у два циклуса, „Еритикон” и „Хероикон”, јасно указује на тематску преокупацију песника. За нас је за ову прилику од великог значаја да је „међу тадашњим пјесницима Королија у највишем степену разрађивао, расцјепавао српски национални мит од Косова до савремених битака против Турака” (Иванић 1998: 167).

Песме у којима је непосредно заступљена косовска тематика су: „Јерисавља”, „Манасија”, „Грачаница”, „Самодрежа” и „Љубостиња”. То су сонети који су испевани на платформи колективно наслеђеног из усмене поезије. Зато виле, „врани гаврани”, (Королија 1996: 109), „косе расуте”, (Королија 1996: 101), „честити цар” (Королија 1996: 154), „грка суза” (Королија 1996: 101) и „бело гроце” (Королија 1996: 139) чине централне симболе и структурална чворишта која садржину песама држе на окупу и чине је кохерентном песничком структуром. Употребом ових симбола Королија је преко дијахронијске вертикале успоставио везу између испеваног и догођеног, али и испеваног сад и догођеног у корпусу колективно оствареног, оног што чини традицију и на чему се базира суштинска веза једног национа са својом прошлошћу. У случају српског народа то је Косовски бој.

Можемо закључити да су у поезији српских модерних косовска тематика и косовски мотиви присутни као битна епоичка карактеристика, како песника индивидуално, тако и епохе у целини. Наилазимо на три типа песама:

- *песме у којима доминира косовска тематика,*
- *песме у којима преовладавају поједини косовски мотиви из круга косовске тематике*
- *и песме у којима се поједини косовски мотиви користе као симболи преко којих се успостављају аналогије и развијају метафоре.*

Песници српског модернизма су различито третирали косовску тематiku како са аспекта митологије, тако и са теолошког аспекта, али сви су је сагледавали као нуклеус патриотског и слободарског осећања. Код неких је косовска тематика присутнија и развијена у многим мотивима, док се код других препознаје тек на фону аналогије. У сваком случају, Косово је присутно као вечна слободарска инспирација песника, као место одакле може кренути слога, али истовремено представља извор трагичности и опстајања српског националног бића.

ИЗВОРИ

- Бојић 1978: Милутин Божић. *Поезија*. Сабрана дела, књ. 1. Прир. Гаврило Ковијанић. Београд: Народна књига.
- Дучић 2008: Јован Дучић. *Песме*. Сабрана дела. Прир. Рајко Петров Ного. Београд: Штампар Макарије.

- Королија 1996: Мирко Королија. *Изабрана дела*. Прир. Јован Радуловић. Београд: БИГЗ: СКЗ.
- Pandurović 1918: Sima Pandurović. *Okovani stihovi*. Zagreb: Društvo hrv. književnika.
- Пандуровић 1970: Сима Пандуровић. *Песме*. Српска књижевност у сто књига, књ. 54. Прир. Божидар Ковачевић. Нови Сад; Матица српска; Београд: СКЗ.
- Петковић Дис 2003: Владислав Петковић Дис. *Песме*. Сабрана дела. Прир. Новица Петковић. Београд: Завод за уџбенике и наставна средства.
- Рајић 1935: Велимир Рајић. *Песме*. Београд: СКЗ.
- Ракић 1995: Милан Ракић. *Песме*. Прир. Милош Милошевић. Сремски Карловци: Каирос.
- Шантић 2008: Алекса Шантић. *Сабрана дела*. Уредник Младен Миливојевић. Београд: Филип Вишњић.

ЛИТЕРАТУРА

- Гавриловић 1958: Зоран Гавриловић. *Ог Војислава до Дуса*. Београд: Нолит.
- Гавриловић 1970: Зоран Гавриловић. „Милан Ракић”: М. Ракић, *Песме*. Српска књижевност у сто књига, књ. 54. Нови Сад; Матица српска; Београд: СКЗ, 7–48.
- Делић 2008: Јован Делић. *О њезији и њезији српске модерне*. Београд: Завод за уџбенике.
- Ђурић 1971: Војислав Ђурић. „Шантићева поезија”. Алекса Шантић, *Песме*. Српска књижевност у сто књига. Нови Сад; Матица српска; Београд: СКЗ, 7–41.
- Иванић 1998: Душан Иванић. *Књижевности српске крајине*. Београд: БИГЗ: Чигоја.
- Јанковић 1993: Светлана Велмар-Јанковић. *Уклејници*. Београд: Просвета.
- Јашовић 2010: Предраг М. Јашовић. „Косовски мотиви у песничком делу Алексе Шантића”. *Башићина*, св. 28, 51–63.
- Јашовић 2011. Предраг М. Јашовић. „Мотиви Косова и њихова модификација у поезији српских модерниста”. *Башићина*, св. 30, 57–65.
- Јовановић 2007: Александар Јовановић. „Родољубива поезија Милана Ракића”. *Милан Ракић и модерно њесништво*. Зборник радова. Ур. Новица Петковић. Београд: Институт за књижевност и уметност: Учитељски факултет, 169–183.
- Јефтимијевић Михајловић 2020: Марија С. Јефтимијевић Михајловић. „Нестварна прича у стварном сну”. *Башићина*, св. 52, 27–36.
- Палавестра 1986: Предраг Палавестра. *Историја модерне српске књижевности*. Београд: СКЗ.
- Пантић 2002: Михајило Пантић. „Белешке за Дисову поезију”. *Дисова њезија*. Зборник радова. Ур. Новица Петковић. Београд: Институт за књижевност и уметност; Чачак: Градска библиотека „Владислав Петковић Дис”, 265–279.
- Петковић 2002: Новица Петковић. „Дисов језик, слике и музика стиха”. Зборник радова. Ур. Новица Петковић. Београд: Институт за књижевност и уметност; Чачак: Градска библиотека „Владислав Петковић” Дис, 13–50.
- Петковић 2003: Новица Петковић. „Радови о Дису”. Сабрана дела, *Зайиси, ѡрејиска, био-библиографија*. Прир. Новица Петковић, књ. 2. Београд: Завод за уџбенике и наставна средства.
- Петковић 2007: Новица Петковић. „Допринос Милана Ракића развоју модерног српског стиха”. *Милан Ракић и модерно њесништво*. Зборник радова. Ур. Новица Петковић. Београд: Институт за књижевност и уметност: Учитељски факултет, 11–19.
- Петровић 2007: Предраг Петровић. „Ракићево и Попино Косово”. *Милан Ракић и модерно њесништво*. Зборник радова. Ур. Новица Петковић. Београд: Институт за књижевност и уметност: Учитељски факултет, 185–206.
- Скерлић 1953: Јован Скерлић. *Историја нове српске књижевности*. Београд: Рад.
- Слијепчевић 1974: Перо Слијепчевић. „Алекса Шантић”. Алекса Шантић, *Прегледачки вече*. Београд: Просвета, 5.
- Шљивић 2021: Милена Б. Шљивић. „Улога религије у формирању националног идентитета Срба са Косова и Метохије”. *Башићина*, св. 53, 329–340.

Predrag M. JAŠOVIĆ

THE KOSOVO THEME IN THE POETRY OF SERBIAN MODERNISTS

SUMMARY

In this paper we raise the issue of the interpretation of the Kosovo theme in the poetry of Serbian modernists Aleksa Šantić, Jovan Dučić, Milan Rakić, Vladislav Petković Dis and Sima Pandurović, as well as their companions such as Velimir Rajić, Mirko Korolija and Milutin Bojić. The aim of the paper is to show to what extent the Kosovo theme is developed in all segments of the Kosovo motifs that make up the heroics of the Kosovo myth. The heroics of the Kosovo myth were thematically a national liberation feature. In artistic poetry, the Kosovo theme will grow beyond stylistic trends and eras and will last for centuries, creating a new, artistic Kosovo epic.

Keywords: Kosovo theme, poetry of Serbian modernists, Aleksa Šantić, Jovan Dučić, Milan Rakić, Vladislav Petković Dis.